

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [MACIEJ SZPUNAR]
SECINĀJUMI,
sniegti 2019. gada 26. jūnijā¹

Lieta C-396/18

Gennaro Cafaro
pret
DQ

(*Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – 60 gadu vecumu sasnieguši pilota apliecības turētāji – Sabiedrība, kas veic ar valsts drošības aizsardzību saistītas darbības – Diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums – Regulas (ES) Nr. 1178/2011 piemērošanas joma – Direktīva 2000/78/EK

I. Ievads

1. Princips, saskaņā ar kuru diskriminācija vecuma dēļ ir aizliegta, ir ļoti plaši aplūkots Tiesas judikatūrā, kurā Tiesai, ņemot vērā šo principu, tostarp jau ir nācies iedziļināties jautājumā, vai dalībvalstij ir tiesības aizliegt strādāt pilota profesijā personām, kas sasniegušas noteiktu vecumu².
2. Šī problemātika ar šiem prejudiciālajiem jautājumiem atkal ir atkārtoti aktualizēta attiecībā uz pamatlietas īpašajiem apstākļiem. Proti, Tiesai ir jānosaka, vai pilotus nodarbinošas sabiedrības veikto darbību raksturs, proti, darbības, kas saistītas ar valsts drošības aizsardzību, var ietekmēt vērtējumu par aizliegumu 60 gadu vecumu sasniegušiem pilotiem strādāt šajā profesijā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Regula (EK) Nr. 216/2008

3. Regulas (EK) Nr. 216/2008³ 1. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šī regula attiecas uz:

[..]

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Spriedumi, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573), un 2017. gada 5. jūlijs, *Fries* (C-190/16, EU:C:2017:513).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2008. gada 20. februāris) par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un par Eiropas Aviācijas drošības aģentūras izveidi, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 91/670/EEK, Regulu (EK) Nr. 1592/2002 un Direktīvu 2004/36/EK (OV 2008, L 79, 1. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1108/2009 (2009. gada 21. oktobris) (OV 2009, L 309, 51. lpp.), (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 216/2008”).

b) darbiniekiem un organizācijām, kas iesaistītas gaisa kuģa ekspluatācijā;

[..].”

4. Kā izriet no šīs regulas 2. panta 1. punkta, “šīs regulas galvenais mērķis ir panākt un saglabāt vienādi augstu civilās aviācijas lidojumu drošības līmeni Eiropā”.

5. Minētās regulas 7. panta 2. punktā ir noteikts:

“Izņemot tad, kad notiek apmācība, persona var darboties kā pilots tikai tad, ja tai ir veicamajai darbībai atbilstīga apliecība un medicīnas apliecība.

[..].”

2. Regula (ES) Nr. 1178/2011

6. Regulas (ES) Nr. 1178/2011⁴ 1. pantā ir noteikts:

“Ar šo regulu nosaka sīkus noteikumus

1. dažādām ar pilota apliecībām saistītām kvalifikācijas atzīmēm, nosacījumiem, ar kādiem šīs apliecības izdod, uztur to derīgumu, groza, ierobežo, aptur vai atsauc, apliecību turētāju tiesības un pienākumus, nosacījumus, ar kādiem notiek jau izdoto nacionālo pilota apliecību un nacionālo lidotāja–inženiera apliecību konvertācija par pilota licencēm, kā arī nosacījumus trešo valstu izdoto apliecību pieņemšanai;

[..].”

7. Regulas Nr. 1178/2011 2. pantā ir paredzēts:

“Šajā regulā ir lietotas šādas definīcijas:

1) “FCL daļas apliecība” (*Part-FCL licence*) ir gaisa kuģa apkalpes apliecība, kas atbilst I pielikuma prasībām;

[..].”

8. Saskaņā ar Regulas Nr. 1178/2011 12. pantu “Stāšanās spēkā un piemērošana”:

“1. Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

To piemēro no 2012. gada 8. aprīļa.

1.b Atkāpjoties no 1. punkta, dalībvalstis var pieņemt lēmumu I–IV pielikuma noteikumus nepiemērot līdz 2013. gada 8. aprīlim.

[..].”

4 Komisijas Regula (2011. gada 3. novembris), ar ko nosaka tehniskās prasības un administratīvās procedūras attiecībā uz civilās aviācijas gaisa kuģa apkalpi atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 216/2008 (OV 2011, L 311, 1. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 290/2012 (2012. gada 30. marts) (OV 2012, L 100, 1. lpp.), (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 1178/2011”).

9. Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punktā “Tiesību ierobežojums komerciālo gaisa pārvadājumu pilota apliecību turētājiem, kas vecāki par 60 gadiem” ir paredzēts:

- a) 60–64 gadu vecums. Lidmašīnas un helikopteri. Pilota apliecības turētājs, kas sasniedzis 60 gadu vecumu, neveic lidojumus komerciālo gaisa pārvadājumu gaisa kuģa pilota statusā, izņemot gadījumus, ja:
- 1) viņš ir daudzpilotu apkalpes loceklis un
 - 2) lidojuma apkalpē šāds pilota apliecības turētājs, kas sasniedzis 60 gadu vecumu, ir tikai viens.
- b) 65 gadu vecums. Pilota apliecības turētājs, kas sasniedzis 65 gadu vecumu, neveic lidojumus komerciālo gaisa pārvadājumu gaisa kuģa pilota statusā.”

3. Direktīva 2000/78/EK

10. Saskaņā ar Direktīvas 2000/78/EK⁵ 1. pantu, “lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ”.

11. Direktīvas 2000/78 2. pantā “Diskriminācijas jēdziens” ir noteikts:

“1. Šajā direktīvā “vienlīdzīgas attieksmes princips” nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

2. Šā panta 1. punktā:

- a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. [pantā] minēta iemesla dēļ;

[..]

5. Šī direktīva neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un kriminālnoziedzumu novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.”

12. Direktīvas 2000/78 3. panta “Piemērošanas joma” 4. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis var paredzēt, ka šo direktīvu tiktāl, cik tā attiecas uz diskrimināciju invaliditātes un vecuma dēļ, nepiemēro bruņotajiem spēkiem.”

13. Direktīvas 2000/78 4. panta “Prasības attiecībā uz profesiju” 1. punktā ir noteikts:

“Neatkarīgi no 2. panta 1. un 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta ar jebkuru no 1. pantā minētajiem iemesliem, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla.”

⁵ Padomes Direktīva (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

14. Direktīvas 2000/78 6. panta “Tādas dažādas attieksmes attaisnojums, kuras pamatā ir cilvēka vecums” 1. punktā ir noteikts:

“Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.

[..]”

B. Itālijas tiesības

15. Iesniedzējtiesa norāda, ka *DQ*, gaisa pārvadājumu sabiedrība, kas veic ar slepeno dienestu darbības nodrošināšanu saistītu darbību⁶, ir dibināta saskaņā ar 2007. gada 3. augusta *legge n. 124/2007 – Sistema di informazione per la sicurezza della repubblica e nuova disciplina del segreto* (Likums Nr. 124/2007 par informācijas sistēmu Republikas drošībai un jaunajiem noteikumiem par slepeno datu klasifikāciju) (*GURI* Nr. 187, 2007. gada 13. augusts) 25. pantu un veic darbību, kura ir klasificēta kā “konfidenciāla”, proti, ar slepeno dienestu darbības nodrošināšanu saistītu darbību bez nolūka gūt peļņu.

16. *Codice della Navigazione* (Navigācijas kodekss) 744. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka gaisa kuģi, kurus izmanto publiskie vai privātie subjekti, kas veic valsts drošības aizsardzības darbības, ir pielīdzināmi valsts gaisa kuģiem.

17. Navigācijas kodeksa 748. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka šie noteikumi neattiecas uz gaisa kuģiem, kurus izmanto valsts drošības aizsardzības darbību nolūkos.

18. Navigācijas kodeksa 748. panta trešajā daļā ir noteikts, ka lidojumu veikšana ar gaisa kuģiem, kas ir pielīdzināmi valsts gaisa kuģiem, notiek nodrošinot atbilstīgu drošības līmeni, kas ir noteikts saskaņā ar īpašiem noteikumiem, kurus pieņem kompetentās valsts iestādes.

19. 2008. gada 9. septembra *decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri* (Ministru padomes prezidenta dekrēts, kurā ir paredzēti noteikumi par *DQ* navigācijas darbinieku nodarbinātības ierobežojumiem) (turpmāk tekstā – “*DPCM*”) tika pieņemts, pamatojoties uz Navigācijas kodeksa 748. panta trešo daļu.

20. *DPCM PCM-OPS* 1.1136. noteikumā “Maksimālā vecuma ierobežojums” ir noteikts:

“Ņemot vērā iepriekšējos pantos minētos mērķus, tiek noteikts, ka [*DQ*] piloti var veikt profesionālo darbību, ja tie nav sasnieguši 60 gadu vecumu.”

III. Pamatlietas fakti, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

21. *DQ* 2012. gada 19. janvārī paziņoja *Gennaro Cafaro*, kuru šī sabiedrība nodarbināja kā gaisa kuģu pilotu, ka viņa darba līgums beigsies 2012. gada 19. septembrī, jo viņš būs sasniedzis 60 gadu vecumu.

22. *G. Cafaro* viņa atlaišanas likumību pārsūdzēja *Tribunale di Roma* (Romas tiesa, Itālija), kas noraidīja viņa prasību. Pēc tam ar 2016. gada 19. februāra spriedumu *Corte d'appello di Roma* (Romas apelācijas tiesa, Itālija) šo nolēmumu apstiprināja.

⁶ No pušu rakstveida apsvērumiem un mutvārdu apsvērumiem tiesas sēdē izriet, ka sabiedrības *DQ* darbība neaprobežojas tikai ar šo slepeno dienestu darbības nodrošināšanu.

23. *G. Cafaro* iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija).

24. Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem *DQ* gaisa kuģi ir pielīdzināmi valsts gaisa kuģiem. Šajā sakarā tie veic ar valsts drošības aizsardzību saistītus lidojumus, un tiem ir jānodrošina atbilstīgs drošības līmenis, kas ir noteikts saskaņā ar īpašiem noteikumiem, tostarp ar *DPCM*. Šajā sakarā iesniedzējtiesa precizē, ka *DPCM* noteikumos ir paredzēts, ka *DQ* pilotiem nav atļauts veikt profesionālo darbību pēc 60 gadu vecuma sasniegšanas.

25. Iesniedzējtiesa gan norāda, ka ar Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punktu komerciālo gaisa pārvadājumu gaisa kuģu pilotiem tiek atļauts turpināt darbu pēc 60 gadu vecuma sasniegšanas, ievērojot konkrētus nosacījumus. Konkrētāk, iesniedzējtiesa norāda, ka ar šo noteikumu šiem pilotiem tiek aizliegts turpināt darbu tikai tad, kad viņi ir sasnieguši 65 gadu vecumu.

26. Iesniedzējtiesa jautā, vai Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkts, kas ir tieši piemērojams komerciāliem gaisa pārvadājumiem, tomēr var tikt uzskatīts par vispārēju noteikumu attiecībā uz pilotu vecumu. Attiecīgajā gadījumā iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai šis noteikums nav pretrunā valsts tiesiskajam regulējumam, kurā ir paredzēts, ka tādu gaisa kuģu pilotiem, kuri veic ar valsts drošības aizsardzību saistītas darbības, pilota darba attiecības tiek automātiski izbeigtas, kad viņš ir sasniedzis 60 gadu vecumu.

27. Pakārtoti iesniedzējtiesa jautā, vai īpašie noteikumi, kuros paredzēta pilotu darba attiecību izbeigšana 60 gadu vecumā, ir saderīgi ar Direktīvu 2000/78 un tajā minēto diskriminācijas vecuma dēļ aizlieguma principu, kā arī ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 21. panta 1. punktu.

28. Šajā kontekstā *Corte suprema di cassazione* ar spriedumu, ko Tiesa ir saņēmusi 2018. gada 15. jūnijā, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus jautājumus:

“1) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums, kurš, īstenojot Itālijas Navigācijas kodeksa 748. panta trešo daļu, ir paredzēts [*DPCM*] un kurā ir paredzēti noteikumi par [*DQ*] navigācijas darbinieku nodarbinātības ierobežojumiem, proti, automātiska darba tiesisko attiecību izbeigšana, sasniedzot 60 gadu vecumu, ir pretrunā Regulai Nr. 1178/2011, kurā komerciālo gaisa pārvadājumu pilotu nodarbināšanas ierobežojums ir paredzēts, sasniedzot 65 gadu vecumu, un vai minētā regula, nepiemērojot īpašo valsts tiesisko regulējumu, ir piemērojama šajā gadījumā?

2) Pakārtoti, ja tiks atzīts, ka Regula nav *ratione materiae* piemērojama aplūkojamajā gadījumā, vai minētais valsts tiesiskais regulējums ir pretrunā diskriminācijas vecuma dēļ aizlieguma principam, kas ir minēts Direktīvā 2000/78 un [Hartā] (21. panta 1. punkts) un konkrēti izpaužas Direktīvā 2000/78?”

29. Prasītājs pamatlietā, *DQ*, Itālijas un Polijas valdības, kā arī Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus.

30. 2019. gada 11. aprīļa Tiesas sēdē tika sniegti mutvārdu apsvērumi prasītāja pamatlietā, *DQ*, Itālijas valdības un Komisijas vārdā.

IV. Vērtējums

A. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

31. Ar pirmo prejudiciālo nolēmumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir paredzēts, ka sabiedrība, kas ekspluatē gaisa kuģus, kuri tiek izmantoti ar dalībvalsts drošības aizsardzību saistītu darbību veikšanai, automātiski izbeidz darba tiesiskās attiecības ar tās nodarbinātajiem pilotiem, tiklīdz tie sasniedz 60 gadu vecumu.

32. Vispirms vēlos precizēt, ka, manuprāt, šī tiesību norma nav piemērojama pamatlietā, un to es centīšos pierādīt.

1. Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkta nepiemērojamība *ratione temporis*

33. Jānorāda, ka *DQ*, Itālijas valdība un Komisija galvenokārt uzskata, ka Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkts pamatlietā aplūkotajā situācijā nav piemērojams *ratione temporis*.

34. Turpretī, kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma, *Corte suprema di cassazione* uzskata, ka Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkta piemērošana *ratione temporis* nevar tikt izslēgta, jo šī tiesību norma neietilpst noteikumos, kuru piemērošanu dalībvalstis var atlikt.

35. Jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu ieviestajā valsts tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas tai ļautu izlemt tajā izskatāmo lietu. Šajā nolūkā atbilde uz uzdotajiem jautājumiem ir sniedzama, ņemot vērā visus Līguma un atvasināto tiesību noteikumus, kuriem var būt nozīme saistībā ar izvirzīto problēmu⁷. Turklāt, lai prejudiciālo jautājumu iesniegušajai tiesai varētu sniegt lietderīgu atbildi, Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa savā nolēmumā nav atsaukusies⁸.

36. Protams, iesniedzējtiesa Regulā Nr. 1178/2011 nav identificējusi noteikumu, uz kā pamata būtu jāatsakās no I pielikuma FCL.065. punkta piemērošanas. Tomēr ir jākonstatē, ka šīs regulas 12. panta 1.b punktā šāda iespēja ir skaidri paredzēta, jo saskaņā ar šo pantu dalībvalstis var nolemt nepiemērot I pielikuma, kurā ietilpst FCL.065. punkts, noteikumus līdz 2013. gada 8. aprīlim.

37. Šajā sakarā gan no Komisijas, gan no Itālijas valdības rakstveida apsvērumiem, kā arī no Itālijas valdības mutvārdu apsvērumiem tiesas sēdē izriet, ka Itālijas Republika ir izmantojusi Regulas Nr. 1178/2011 12. panta 1.b punktā paredzēto iespēju un līdz ar to šīs regulas I pielikuma noteikumi Itālijā nebija piemērojami līdz 2013. gada 8. aprīlim.

38. *G. Cafaro* darba attiecības tika izbeigtas 2012. gada 19. septembrī, un par to viņam tika paziņots 2012. gada 19. februārī, tāpēc Regulas Nr. 1178/2011 I pielikuma FCL.065. punkts pamatlietā nav piemērojams *ratione temporis*.

39. Pilnības labad es zemāk pierādīšu, ka Regula Nr. 1178/2011 pamatlietā katrā ziņā nav piemērojama arī *ratione materiae*.

⁷ Skat. spriedumu, 2015. gada 29. oktobris, *Nagy* (C-583/14, EU:C:2015:737, 21. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁸ Skat. nesenākus spriedumus, 2019. gada 21. marts, *Mobit* un *Autolinee Toscane* (C-350/17 un C-351/17, EU:C:2019:237, 35. punkts), un 2019. gada 11. aprīlis, *Repsol Butano* un *DISA Gas* (C-473/17 un C-546/17, EU:C:2019:308, 38. punkts).

2. Regulas Nr. 1178/2011 nepiemērojamība racione materiae

40. Regula Nr. 1178/2011 ir Regulas Nr. 216/2008 īstenošanas akts, kas tika pieņemta konkrēti uz šīs regulas 7. panta 6. punkta pamata. No tā izriet, ka Regulas Nr. 1178/2011 materiāltiesiskā piemērošanas joma nevar būt plašāka par tā pamatakta, kas ir tās pamatā, materiāltiesisko piemērošanas jomu⁹.

41. Tāpēc, lai noteiktu Regulas Nr. 1178/2011 materiāltiesiskās piemērošanas jomu, atsauksos uz tiem Regulas Nr. 216/2008 noteikumiem, kas nosaka tās materiāltiesisko piemērošanas jomu.

42. No vienas puses un pozitīvi – Regulas Nr. 216/2008 mērķis ir izveidot kopīgus noteikumus civilās aviācijas jomā un saglabāt tajā vienādi augstu drošības līmeni¹⁰. Tātad šī regula ir piemērojama darbībām, kas ietilpst civilās aviācijas jomā. Tāds pats secinājums ir jāizdara attiecībā uz Regulu Nr. 1178/2011, ar ko nosaka tehniskās prasības un administratīvās procedūras attiecībā uz civilās aviācijas gaisa kuģa apkalpi.

43. No otras puses un negatīvi – Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punktā ir paredzēts skaidrs izņēmums šīs regulas piemērošanai attiecībā uz darbiniekiem un organizācijām, kas iesaistītas militārajā, muitas, policijas vai tamlīdzīgā dienestā. Tātad šis izņēmums attiecas arī uz Regulu Nr. 1178/2011.

44. Šajā sakarā vēlos precizēt, kā es saprotu šo izņēmumu. *G. Cafaro* apgalvo, ka tā kā *DQ* ir privāta sabiedrība, kas izveidota saskaņā ar civilkodeksa noteikumiem un darbojas kā komerciālo gaisa pārvadājumu operators, to nevarot uzskatīt par tādu, uz kuru attiecas Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punktā minētais izņēmums. *G. Cafaro* norāda, ka attiecībā uz *DQ* esot jāpiemēro Regula Nr. 1178/2011.

45. Tā kā runa ir par izņēmumu, Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punkts, protams, ir jāinterpretē šauri. Tomēr neuzskatu, ka ir jāpievēršas attiecīgās sabiedrības juridiskajai formai, lai noteiktu, vai uz to attiecas minētais noteikums.

46. Pirmkārt, Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punkta gramatiskā interpretācija, manuprāt, liecina, ka sabiedrības forma nav būtiska, lai noteiktu, vai uz to attiecas izņēmums, jo forma šajā normā nemaz nav minēta. Šis noteikums attiecas uz darbiniekiem un organizācijām, kas iesaistītas militārajā, muitas, policijas vai tamlīdzīgā dienestā. Ir norādīta tikai minēto darbinieku un organizāciju veiktā darbība. Tādējādi šis noteikums paredz funkcionālu un ar formu nesaistītu kritēriju, lai noteiktu, vai darbinieki vai organizācijas, kas to īsteno, ietilpst Regulas Nr. 216/2008 un pēc analogijas Regulas Nr. 1178/2011 piemērošanas jomā.

47. Otrkārt, Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punkta interpretācija, ko piedāvā *G. Cafaro* savos apsvērumos, manuprāt, ir pretrunā Regulas Nr. 216/2008 un Regulas Nr. 1178/2011 lietderīgai iedarbībai, jo tā nozīmētu, ka šo regulu piemērošanas jomas tvērums ir atkarīgs no valstu juridiskās kvalifikācijas. Ja šis noteikums tiktu interpretēts šādi, privāta sabiedrība saskaņā ar valsts tiesību aktiem vienmēr ietilptu minēto regulu piemērošanas jomā. Ja Regulu Nr. 216/2008 un Nr. 1178/2011 noteikumu piemērošana būtu atkarīga no valstu tiesību aktiem un to daudzveidības, tas radītu lielas atšķirības starp dažādu dalībvalstu sistēmām un līdz ar to traucētu sasniegt šo regulu mērķi, proti, kopīgu noteikumu ieviešanu civilās aviācijas jomā.

⁹ Skat. pēc analogijas spriedumu, 1989. gada 14. novembris, Spānija un Francija/Komisija (6/88 un 7/88, EU:C:1989:420), kurā Tiesa atcēla Komisijas noteiktos īstenošanas pasākumus, jo tie neietilpa pamatregulas piemērošanas jomā.

¹⁰ Regulas Nr. 216/2008 2. panta 1. punkts.

48. No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka *DQ* sniedz “īpaša rakstura” pakalpojumu, proti, “ar slepeno dienestu darbības nodrošināšanu saistītu darbību”, kura tiek veikta ar mērķi aizsargāt valsts drošību¹¹. Tādējādi *DQ* veiktās darbības neietilpst Regulas Nr. 216/2008 materiāltiesiskajā piemērošanas jomā, turklāt divu apsvērumu dēļ. Pirmām kārtām, slepeno dienestu darbības nodrošināšanas darbība, kas tiek īstenota saistībā ar valsts drošības aizsardzību, manuprāt, nav jautājums, kas attiecas uz civilo aviāciju. Otrām kārtām un vēl jo vairāk – uz šādu īpašu darbību attiecas Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punkta izņēmums, jo šāda darbība ir līdzīga militāram, muitas vai policijas dienestam. Tam, ka *DQ* veic šo darbību privātas sabiedrības formā, nav nozīmes.

49. Tādēļ uzskatu, ka ne Regula Nr. 1178/2011 vispārīgi, ne arī konkrēti tās I pielikuma FCL.065. punkts konkrētajā situācijā nav piemērojami *ratione materiae*, tāpat kā tie nav piemērojami *ratione temporis*.

B. Par otro prejudiciālo jautājumu

50. Ar otro prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2000/78 un Hartas 21. panta 1. punkta noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā pamatlietā aplūkots valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir paredzēts, ka sabiedrība, kas ekspluatē gaisa kuģus, kuri tiek izmantoti ar dalībvalsts valsts drošības aizsardzību saistītu darbību veikšanai, automātiski izbeidz darba tiesiskās attiecības ar tās nodarbinātajiem pilotiem, tiklīdz tie sasniedz 60 gadu vecumu.

51. Vispirms, lai skaidri identificētu, kuras Savienības tiesību normas ir lūgts interpretēt, ir jāprecizē, ka, manuprāt, nav vajadzības atsaukties uz Hartas noteikumiem, lai atbildētu uz prejudiciālo jautājumu. Hartā ir noteikts vispārējs princips par diskriminācijas aizliegumu vecuma dēļ, un tas konkrēti ir pausts Direktīvas 2000/78 noteikumos nodarbinātības un profesijas jomā¹². No tā izriet, ka gadījumā, kad Tiesai tiek uzdots prejudiciāls jautājums, kā interpretēt Hartas 21. pantā noteikto vispārējo principu, kas aizliedz diskrimināciju vecuma dēļ, un Direktīvas 2000/78 noteikumus, Tiesa izskata jautājumu tikai saskaņā ar minēto direktīvu¹³.

52. Tāpēc mana analīze būs vērsta tikai uz Direktīvas 2000/78 noteikumu interpretāciju. Šajā sakarā vēlos atgādināt, ka, lai arī iesniedzējtiesa savos prejudiciālajos jautājumos nav formāli identificējusi attiecīgos Direktīvas 2000/78 noteikumus, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka no iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, ievērojot tās izklāstītos faktus, Tiesa var izsecināt nepieciešamās Savienības tiesību normas, lai iesniedzējtiesa varētu atrisināt izskatāmo juridisko problēmu saskaņā ar Savienības tiesībām¹⁴.

53. Direktīvas 2000/78 teksta analīze, ņemot vērā iesniedzējtiesas nolēmuma pamatojumu, ļauj identificēt vairākus noteikumus, kuriem ir nozīme pamatlīetas iznākumā, proti, Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu, 3. panta 4. punktu, 4. panta 1. punktu un 6. panta 1. punktu.

54. Tādēļ, lai atbildētu uz otro prejudiciālo jautājumu, es šos pantus secīgi analizēšu.

11 Lai arī atsevišķas *DQ* veiktās darbības saskaņā ar pušu apsvērumiem nav saistītas ar šo mērķi.

12 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 48. punkts un tajā minētā judikatūra). Izņemot gadījumus, kad Tiesai ir konkrēti jāpārbauda atvasināto tiesību normas saderība ar Hartu vai tā ir jāinterpretē saskaņā ar Hartu.

13 Spriedums, 2014. gada 13. novembris, *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

14 Skat. spriedumus, 1969. gada 9. jūlijs, *Völk* (5/69, EU:C:1969:35, 2. punkts); 2008. gada 17. jūlijs, *ASM Brescia* (C-347/06, EU:C:2008:416, 25. punkts), un 2012. gada 8. novembris, *Gülbahce* (C-268/11, EU:C:2012:695, 32. punkts).

55. Vispirms pārbaudīšu, vai pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums ietilpst Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā. Pēc tam pārbaudīšu, vai ar šo tiesisko regulējumu tiek ieviesta nevienlīdzīga attieksme vecuma dēļ un, vajadzības gadījumā, vai šo nevienlīdzību var attaisnot un tādējādi tā nav diskriminācija Direktīvas 2000/78 izpratnē¹⁵.

1. Direktīvas 2000/78 piemērojamība

56. Komisija norāda, ka uz *DQ* situāciju varētu attiekties Direktīvas 2000/78 3. panta 4. punktā paredzētais izņēmums, saskaņā ar kuru dalībvalstis var paredzēt, ka šī direktīva tiktāl, ciktāl tā attiecas uz diskrimināciju vecuma dēļ, nav piemērojama bruņotajiem spēkiem.

57. Tomēr uzskatu, ka šajā noteikumā paredzētais izņēmums neattiecas uz šo lietu turpmāk minēto iemeslu dēļ.

58. Pirmkārt un galvenokārt, Itālijas valdība tiesas sēdē ir apstiprinājusi, ka, lai arī Itālijas Republika valsts tiesību aktos ir paredzējusi izņēmumu attiecībā uz Direktīvas 2000/78 piemērošanu bruņotajiem spēkiem attiecībā uz diskrimināciju konkrēti vecuma dēļ saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 4. punktu, šis izņēmums nekādā gadījumā neattiecas uz *DQ*.

59. Otrkārt, attiecībā uz izņēmumu Direktīvas 2000/78 3. panta 4. punkts ir jāinterpretē šauri. Citiem vārdiem sakot, izņēmums nevar attiekties uz visām sabiedrībām, kas, lai arī veic ar valsts aizsardzību saistītas darbības, tomēr neietilpst dalībvalsts bruņotajos spēkos. Līdz ar to šo noteikumu nevar interpretēt kā tādu, kas attiecas uz veidojumiem, kuri nav uzskatāmi par bruņotajiem spēkiem, pat ja tie veic darbības, kas ir līdzīgas bruņoto spēku darbībām.

60. Turklāt no analīzes, ko par *DQ* veikto darbību pielīdzināšanu militārajam dienestam Regulas Nr. 216/2008 nozīmē esmu piedāvājis, sniedzot atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu, nevar izdarīt nekādu secinājumu par Direktīvas 2000/78 3. panta 4. punktā paredzētā izņēmuma piemērojamību vai nepiemērojamību.

61. No vienas puses, no šajā noteikumā paredzētā izņēmuma formulējuma izriet, ka tā piemērošanas joma ir daudz šaurāka par Regulas Nr. 216/2008 1. panta 2. punkta piemērošanas jomu. Lai gan pirmais [noteikums] attiecas tikai uz bruņotajiem spēkiem, Regulas Nr. 216/2008 piemērošana ir izslēgta, ja runa ir par militāro, muitas, policijas vai tamlīdzīgu dienestu. To apstiprina Direktīvas 2000/78 18. apsvēruma, kurā ir norādīts, ka to ir paredzēts piemērot policijai, ieslodzījuma iestādēm un avārijas dienestiem. Turklāt Tiesa jau vairākkārt ir pieļāvusi Direktīvas 2000/78 piemērošanu attiecībā uz policiju¹⁶. Šis elements parāda, ciktāl tas iespējams, cik šauri ir jāinterpretē Direktīvas 2000/78 3. panta 4. punktā paredzētais izņēmums.

62. No otras puses, ir jāuzsver, ka Direktīvai 2000/78 ir ļoti plaša piemērošanas joma, lai aptvertu iespējami lielāku skaitu un visdažādākās diskriminācijas formas, – tā ir piemērojama gan privātajā, gan valsts sektorā, gan pieņemot darbā, gan izbeidzot [darba] līgumu, un tā ir piemērojama gan darba apstākļiem, gan atalgojumam¹⁷. Tāpēc pieļaut plašu tās piemērošanas izņēmumu būtu pretrunā Direktīvas 2000/78 būtībai un mērķim.

15 Skat. it īpaši spriedumus, 2011. gada 13. septembris, *Prigge u.c.* (C-447/09, EU:C:2011:573, 37. punkts); 2014. gada 13. novembris, *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371, 27. punkts), kā arī 2016. gada 15. novembris, *Salaberria Sorondo* (C-258/15, EU:C:2016:873, 24., 30. un 31. punkts). Šī pieeja trīs posmos doktrīnā ir aprakstīta kā "tradicionāla", skat. konkrēti Tobler, C., "EU Age Discrimination Law and Older and Younger Workers: Court of Justice of the EU Case Law Development", no: Numhauser-Henning, A., Rönnmar, M. (red.), *Age Discrimination and Labour Law, Comparative and Conceptual Perspectives in the EU and Beyond*, Wolters Kluwer, Alfena, 2015.

16 Spriedumi, 2014. gada 13. novembris, *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371), un 2016. gada 15. novembris, *Salaberria Sorondo* (C-258/15, EU:C:2016:873).

17 Direktīvas 2000/78 3. pants. Par Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomas tvērumu skat. Bailly, P., Lhernould, J.-P., "Discrimination en raison de l'âge: sources européennes et mise en œuvre en droit interne", *Revue de droit social*, 2012, 223. lpp., un Tobler, C., minēts iepriekš.

63. Gan no iesniedzējtiesas nolēmuma, gan no Itālijas valdības un *DQ* apsvērumiem tiesvedības laikā un tiesas sēdē izriet, ka *DQ*, lai arī tā veic ar valsts aizsardzību saistītas darbības, neietilpst Itālijas Republikas bruņotajos spēkos. Turklāt tā ir visa šīs lietas problemātika – noteikt, vai *DQ* īpašais statuss un tās darbību īpašais raksturs var attaisnot atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ.

64. Tādēļ uz *DQ* neattiecas Direktīvas 2000/78 3. panta 4. punktā noteiktais izņēmums, un tādējādi tā ir piemērojama pamatlietā.

2. Diskriminācijas identificēšana Direktīvas 2000/78 izpratnē

65. Ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2000/78 1. pantu, lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai tostarp apkarotu diskrimināciju vecuma dēļ. Direktīvas 2000/78 2. pantā vienlīdzīgas attieksmes princips ir definēts tā, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā tostarp ir vecums. Konkrētāk, šīs direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka tiešā diskriminācija ir tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu tostarp vecuma dēļ.

66. Lai noteiktu, vai pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums ir diskriminācija Direktīvas 2000/78 izpratnē, pirmkārt, ir jānosaka, vai tas rada nevienlīdzīgu attieksmi. Otrkārt, ir jāpārbauda, vai atšķirīgo attieksmi var attaisnot saistībā ar Direktīvas 2000/78 noteikumiem, kā to apgalvo *DQ* un Itālijas un Polijas valdības, jo tādā gadījumā tā nebūs uzskatāma par diskrimināciju minētās direktīvas izpratnē.

a) Nevienlīdzīgas attieksmes pastāvēšana

67. Tas, ka pastāv tieši uz vecumu balstīta nevienlīdzīga attieksme, kas izriet no pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma, manuprāt, nav apšaubāms, un lietas dalībnieki to neapspriež.

68. *DPCM* rezultātā salīdzināmā situācijā pret tiem *DQ* pilotiem, kas ir vecāki par 60 gadiem, tiek vērsta nelabvēlīgāka attieksme nekā pret jaunākiem šīs sabiedrības pilotiem, jo viņu darba tiesiskās attiecības ar *DQ* tiek automātiski izbeigtas, tiklīdz viņi sasniedz 60 gadu vecumu, un tas ir vienīgais darba tiesisko attiecību izbeigšanas iemesls. Ar šādu tiesisko regulējumu acīmredzami tiek ieviesta nevienlīdzīga attieksme, kas tieši ir balstīta uz vecumu Direktīvas 2000/78 1. panta noteikumu, lasot to kopsakarā ar tās 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta noteikumiem, izpratnē¹⁸.

b) Iespējamie izņēmumi

69. Direktīvā 2000/78 ir paredzēti trīs izņēmumi¹⁹, saskaņā ar kuriem atšķirīga attieksme, kas tieši balstīta uz vecumu, tomēr netiek uzskatīta par diskrimināciju šīs direktīvas nozīmē.

70. Divi no šiem izņēmumiem, kas ir paredzēti Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā un 4. panta 1. punktā, ir kopīgi visiem diskriminācijas pamatiem un nav raksturīgi tikai atšķirīgai attieksmei vecuma dēļ. Minētās direktīvas 2. panta 5. punktā ir noteikts, ka valsts tiesību aktos noteikts pasākums, kas vajadzīgs sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un noziegumu novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai, nav diskriminācija

18 Skat. pēc analogijas spriedumu, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 44. un 45. punkts).

19 Iespējamo izņēmumu tipoloģiju skat. *Bribosia, E., Bombois, T.*, "Interdiction de la discrimination en fonction de l'âge: du principe, de ses exceptions, et de quelques hésitations...", *RTD Eur.*, 2011, 41. lpp., vai arī *Tobler. C.*, minēts iepriekš.

minētās direktīvas izpratnē. Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktā arī ir paredzēts, ka atšķirīga attieksme, kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta tostarp ar vecumu, neveido diskrimināciju šīs direktīvas izpratnē, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai saistībā ar apstākļiem, kādos tās tiek veiktas, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju.

71. Turklāt Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktā arī ir paredzēts specifisks izņēmums attiecībā uz diskrimināciju vecuma dēļ²⁰, kas attiecas uz pasākumiem, kuri attiecīgās valsts tiesību kontekstā ir objektīvi un saprātīgi attaisnoti ar likumīgu mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un izglītības mērķiem.

72. Pirms izvērtēšu iespēju attaisnot tādu nevienlīdzīgu attieksmi, kas attiecas uz DQ pilotiem, pievērsīšos saiknei starp šiem trim izņēmumiem, lai noteiktu, ar kuriem no tiem ir iespējams attaisnot pamatlietā aplūkoto pasākumu.

1) Saikne starp dažādajiem izņēmumiem atkarībā no pasākuma mērķa

73. No Tiesas judikatūras izriet, ka, lai noteiktu tos direktīvas noteikumus, saskaņā ar kuriem ir jāveic šī pasākuma pārbaude, ir jānoskaidro pamatlietā aplūkotā pasākuma mērķis²¹. Citiem vārdiem sakot, izņēmumu piemērošana ir atkarīga no tā pasākuma mērķa, ar kuru tiek ieviesta nevienlīdzīgā attieksme.

74. Saskaņā ar iesniedzējtiesas norādēm DPCM noteikumi, kuros ir noteikts vecuma ierobežojums DQ pilotiem, tika paredzēti ar mērķi nodrošināt pienācīgu DQ veikto lidojumu drošības līmeni valsts drošības interesēs. Pamatlietā aplūkotajam tiesiskajam regulējumam attiecīgi ir divi mērķi – nodrošināt aviācijas drošību un aizsargāt valsts drošību.

75. Mērķis nodrošināt aviācijas drošību ir sasaistāms ar sabiedrības drošības aizsardzību Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta nozīmē, un tas var būt arī likumīgs mērķis minētās direktīvas 4. panta 1. punkta izpratnē, ar ko ir iespējams pamatot atkāpi no vienlīdzīgas attieksmes principa²². Tāds pats secinājums ir jāizdara saistībā ar valsts drošības aizsardzību, jo pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt valsts slepeno dienestu uzdevumu pareizu norisi un veiksmīgu izpildi, nenoliedzami ir pasākumi, kas var nodrošināt sabiedrības drošību. Tādējādi principā var atsaukties uz Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu un 4. panta 1. punktu, lai attaisnotu atšķirīgu attieksmi pret tiem DQ pilotiem, kas ir sasnieguši 60 gadu vecumu²³.

76. Tomēr attiecībā uz izņēmumu, kas paredzēts Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktā, neuzskatu, ka šajā lietā, ņemot vērā pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma mērķus, tam ir nozīme. Šajā noteikumā ir uzskaitīti mērķi, kas jāsasniedz ar pasākumu, lai uz to varētu attiecināt izņēmumu. Lai gan šis uzskaitījums nav izsmeļošs un tam ir tikai orientējoša vērtība²⁴, par ko liecina Savienības likumdevēja lietotais apstākļa vārds “tostarp”, tas nenozīmē, ka saskaņā ar šo noteikumu var atsaukties uz jebkādu mērķa veidu. Tiesa jau ir nospriedusi, ka mērķi Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē ir uzskatāmi par likumīgiem, ja tie ietilpst sociālajā politikā²⁵. Spriedumā *Prigge* u.c. tā izslēdza iespēju uzskatīt, ka aviācijas drošības mērķis ir likumīgs mērķis šī noteikuma nozīmē²⁶.

20 Par iemesliem, kāpēc pastāv specifisks izņēmums attiecībā uz diskrimināciju vecuma dēļ, skat. O’Cinneide, C., “Constitutional and Fundamental Rights Aspects of Age Discrimination”, no: Numhauser-Henning, A., Rönmar, M., minēts iepriekš.

21 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris, *Petersen* (C-341/08, EU:C:2010:4, 37. punkts).

22 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 58. un 69. punkts).

23 Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka abu noteikumu piemērošanas joma var sakrist tā, ka tie ir piemērojami vienlaicīgi. Skat., piemēram, spriedumu, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573). Tomēr to piemērošana ir pakļauta dažādiem nosacījumiem.

24 Spriedums, 2009. gada 5. marts, *Age Concern England* (C-388/07, EU:C:2009:128, 43. punkts).

25 Spriedums, 2009. gada 5. marts, *Age Concern England* (C-388/07, EU:C:2009:128, 46. punkts).

26 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573, 82. punkts).

77. Neredzu nevienu iemeslu pārskatīt to, kā Tiesa ir interpretējusi Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu. Gluži pretēji, uzskatu, ka, pieļaujot, ka ar sociālo politiku nesaistīti mērķi ir likumīgi mērķi šī noteikuma izpratnē, vienlīdzīgas attieksmes principa izņēmums tiktu nepamatoti paplašināts, pārsniedzot Savienības likumdevēja noteiktās robežas.

78. Tāpēc pamatlietā aplūkoto tiesisko regulējumu, kura mērķis ir nodrošināt aviācijas drošību, kā tas skaidri izriet no sprieduma *Prigge* u.c.²⁷, nevar attaisnot, pamatojoties uz Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu. Tāpat valsts drošības aizsardzības mērķis, kas neietilpst sociālajā politikā, nevar būt likumīgs mērķis šī noteikuma nozīmē.

79. Tādēļ uzskatu, ka atšķirīgo attieksmi, kas izriet no valsts tiesiskā regulējuma, var attaisnot, tikai pamatojoties uz Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu un 4. panta 1. punktu, ar nosacījumu, ka ir izpildīti to piemērošanas nosacījumi.

2) Izņēmumu piemērošanas nosacījumi

80. Vispirms izklāstīšu iemeslus, kuru dēļ es uzskatu, ka Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu nevar interpretēt kā tādu, ar kuru būtu iespējams attaisnot pamatlietā aplūkoto pasākumu. Pēc tam pierādīšu, ka attiecībā uz šīs direktīvas 4. panta 1. punktu konkrētajā gadījumā ir pieļaujama atkāpe no vienlīdzīgas attieksmes principa.

i) Par Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu

81. Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu pasākums, ar ko tiek ieviesta uz vecumu balstīta atšķirīga attieksme, bet kurš demokrātiskā sabiedrībā tomēr ir vajadzīgs sabiedrības drošības aizsardzībai, nav diskriminācija šīs direktīvas izpratnē, ar nosacījumu, ka šāds pasākums ir paredzēts valsts tiesību aktos²⁸.

82. Jānorāda, ka prasība, ka [pasākumam] ir jābūt noteiktam valsts tiesību aktos, ir specifiska Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā paredzētajam izņēmumam. Šāds nosacījums nav paredzēts ne minētās direktīvas 4. panta 1. punktā, ne 6. panta 1. punktā. Ar šo papildu prasību Savienības likumdevējs Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta piemērošanu ir vēlējis pakļaut par citiem šajā direktīvā paredzēto izņēmumu piemērošanas nosacījumiem stingrākus nosacījumus²⁹. Tādējādi, atšķirībā no Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta un 6. panta 1. punkta, šīs direktīvas 2. panta 5. punktā ir atsauce uz konkrētu juridisku instrumentu³⁰, proti, valsts tiesību aktiem.

83. Turklāt attiecībā uz atkāpi no diskriminācijas aizlieguma principa Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta noteikums, tostarp prasība, ka [pasākumam] ir jābūt noteiktam valsts tiesību aktos, ir jāinterpretē šauri. Izvēle ieviest šāda veida izņēmumus no vienlīdzīgas attieksmes nodarbinātības un darba noteikumu jomā saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta nosacījumiem ir valsts likumdevēja kompetencē, un tai ir jāizriet no konkrēta tiesību akta.

27 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573).

28 Nav daudz spriedumu attiecībā uz jēdzienu "tiesību akti" Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē. Šajā sakarā ir jāmin spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573), lai arī tajā nav sniegti interpretācijas elementi, kas ļauj noteikt, vai pamatlietā aplūkotais pasākums ir valsts tiesību aktos noteikts pasākums. Minētajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka sociālo partneru noteiktais pasākums var atbilst Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta nosacījumam, ja dalībvalsts tomēr ir atļāvusi šiem sociālajiem partneriem saskaņā ar precīziem deleģēšanas noteikumiem veikt pasākumus šīs normas izpratnē.

29 Šajā sakarā skat. ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:321, 51. punkts).

30 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 59. punkts).

84. Šo iemeslu dēļ uzskatu, ka jēdziens “valsts tiesību akti” Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta nozīmē ir jāinterpretē šauri. Citiem vārdiem sakot, valsts tiesību akti šī noteikuma izpratnē kā skaidra un specifiska prasība Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā ir likums formālā nozīmē³¹. Tādējādi valsts tiesību akti šī noteikuma izpratnē ir legīslatīvs akts, ko pieņēmusi likumdevēja iestāde³².

85. Tomēr, pat ja lietas dalībniekiem ir domstarpības par *DPCM* precīzo raksturu un pat ja valsts tiesai par to būtu jālemj, no lietas dalībnieku paustajiem apsvērumiem tiesas sēdē izriet, ka pamatlietā aplūkoto tiesību akti nekādā gadījumā nav tiesību akti formālā nozīmē, jo tos nav pieņēmusi likumdevēja iestāde, bet tas iesniedzējtiesai vēl tomēr ir jāpārbauda.

86. Tāpēc uzskatu, ka pamatlietā aplūkoto tiesisko regulējumu nevar uzskatīt par pasākumu, kas paredzēts valsts tiesību aktos Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē.

87. Tādēļ šī tiesību norma nevar būt pamats, lai attaisnotu nevienlīdzīgu attieksmi, kas izriet no pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma.

ii) Par Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu

88. Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu atšķirīga attieksme, kuras pamatā ir ar vecumu saistīta īpašība, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai saistībā ar apstākļiem, kādos tās tiek veiktas, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju, ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs un prasība ir samērīga.

89. Judikatūra, kurā ir interpretēts šis noteikums, ir pastāvīga³³, – ir jāizpilda vairāki nosacījumi, lai atšķirīga attieksme nebūtu uzskatāma par diskrimināciju šī noteikuma izpratnē.

90. Pirmkārt, atšķirīgas attieksmes pamatā ir jābūt īpašībai, kas saistīta tostarp ar vecumu, un no šīs īpašības ir jāizriet “īstai un izšķirīgai prasībai”. Tiesa ir precizējusi, ka “nevis pats iemesls, ar kuru ir pamatota atšķirīga attieksme, bet gan ar šo iemeslu saistītā īpašība ir īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju”³⁴. Otrkārt, sasniedzamajam mērķim ir jābūt likumīgam. Treškārt, prasībai jābūt samērīgai.

91. Attiecībā uz otro nosacījumu šo secinājumu 75. punktā esmu jau norādījis, ka pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma mērķus, proti, aviācijas drošības nodrošināšanu un valsts drošības aizsardzību, var uzskatīt par likumīgiem mērķiem Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta nozīmē. Līdz ar to ir jāizvērtē tikai pirmais un pēdējais no šiem nosacījumiem.

31 Lai arī Tiesa ir pieļāvusi noteiktu šī principa niansēšanu 2011. gada 13. septembra spriedumā *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 60. un 61. punkts) attiecībā uz sociālo partneru pieņemtajiem koplīgumiem, šī niansēšana ir pakļauta precīziem nosacījumiem. Tādējādi dalībvalstis var atļaut sociālajiem partneriem veikt pasākumus Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē saskaņā ar deleģēšanas noteikumiem tikai tad, ja šie deleģēšanas noteikumi ir pietiekami precīzi, lai nodrošinātu, ka minētie pasākumi atbilst minētajā noteikumā izvirzītajām prasībām. Neuzskatu, ka šī niansēšana, kas ir saistīta ar to sociālo partneru ļoti īpašo situāciju, kuri izmanto savas tiesības iesaistīties sarunās un slēgt darba koplīgumus, būtu jāsaprot kā tāda, ar ko katrā ziņā tiek atļauts neievērot prasību, ka [pasākumam] ir jābūt noteiktam valsts tiesību aktos, jo citādi pārāk lielā mērā tiks paplašināta atkāpes no vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanas joma, ko Savienības likumdevējs ir skaidri iecerējis kā īpaši ierobežojošu.

32 Skat. pēc analogijas ģenerālvokāta N. Jēskinena [*N. Jääskinen*] secinājumus lietā Parlaments/Komisija (C-286/14, EU:C:2015:645, 1. punkts).

33 Skat. tostarp spriedumus, 2010. gada 12. janvāris, *Wolf* (C-229/08, EU:C:2010:3); 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573); 2014. gada 13. novembris, *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371); 2016. gada 15. novembris, *Salaberria Sorondo* (C-258/15, EU:C:2016:873), kā arī 2017. gada 14. marts, *Bouagnaoui* un *ADDH* (C-188/15, EU:C:2017:204), lai arī šis pēdējais spriedums attiecas uz diskrimināciju reliģijas dēļ. Skat arī ģenerālvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Bouagnaoui* un *ADDH* (C-188/15, EU:C:2016:553, 90. un nākamie punkti).

34 Nesenākais spriedums, 2017. gada 14. marts, *Bouagnaoui* un *ADDH* (C-188/15, EU:C:2017:204, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

92. Sākumā ir jāpārbauda, pirmkārt, vai atšķirīgā attieksme pret *DQ* pilotiem, kuri ir jaunāki par 60 gadiem, un tiem pilotiem, kuri ir vecāki par 60 gadiem, ir balstīta uz īpašību, kas saistīta ar vecumu, un, otrkārt, vai šo īpašību var uzskatīt par īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju. Šajā sakarā uzskatu, ka spriedumā *Prigge* u.c.³⁵ ir sniegtas lietderīgas norādes³⁶.

93. Minētajā spriedumā Tiesa atzina, ka ir būtiski, lai avioliņiju pilotiem būtu īpašas fiziskās spējas, jo fiziskām nepilnībām šajā profesijā var būt nopietnas sekas. Turklāt nav arī šaubu, ka šīs spējas ar vecumu samazinās. No tā izriet, ka īpašu fizisko spēju esamību var uzskatīt par īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju avioliņiju pilota profesijas veikšanai un ka šādu spēju esamība ir saistīta ar vecumu³⁷.

94. Manuprāt, tāds pats secinājums ir jāpiemēro tādu gaisa kuģu pilotiem, kas veic darbības saistībā ar valsts drošības aizsardzību. *DQ* pilotu veikto darbību specifika neietekmē konstatējumu, ka fiziskās spējas samazinās ar vecumu, ne arī to seku nopietnību, ko šajā profesijā var izraisīt fiziskas nepilnības³⁸.

95. Tādējādi atšķirīgā attieksme, kas ieviesta ar pamatlietā aplūkoto tiesisko regulējumu, ir jāuzskata par tādu, kas balstīta uz ar vecumu saistītu īpašību, kas ir īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta nozīmē.

96. Savukārt attiecībā uz samērīguma prasību Direktīvas 2000/78 23. apsvērumā ir noteikts, ka atšķirīgu attieksmi var attaisnot tikai “ļoti retos gadījumos”, ja no īpašības, kas saistīta tostarp ar vecumu, izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju³⁹. Turklāt šis apsvērums atspoguļo principu, saskaņā ar kuru attiecībā uz atkāpi no diskriminācijas aizlieguma principa Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē šauri⁴⁰. Turklāt lietās *Petersen* un *Prigge* u.c., kas attiecas uz darba attiecību automātisku izbeigšanu vecuma dēļ, pirms attiecīgā persona ir sasniegusi pensionēšanās vecumu, kurš vispārēji paredzēts valsts tiesiskajā regulējumā⁴¹, Tiesa nosprieda, ka [attiecīgais] pasākums neatbilst samērīguma prasībai⁴².

97. Tomēr man nešķiet, ka pamatlietas konkrētajos apstākļos nesamērība starp vecuma ierobežojumu, kas attiecas uz *DQ* pilotiem, un tā sekām būtu acīmredzama. Pirmām kārtām es izklāstīšu iemeslus, kādēļ uzskatu, ka lietās *Petersen*⁴³ un *Prigge* u.c.⁴⁴ nostiprināto risinājumu, kas saistīts ar pasākuma samērīgumu, nevar piemērot šajā lietā. Otrām kārtām paskaidrošu, kādēļ es uzskatu, ka pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, ar ko maksimālā vecuma ierobežojums pilota pienākumu veikšanai sabiedrībā *DQ* ir noteikts 60 gadu vecums, var būt samērīgs, un tas iesniedzējtiesai vēl būs jāpārbauda.

35 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573).

36 Lai arī šis spriedums attiecās nevis uz pilotiem, kas veic darbības, kuras ir saistītas ar valsts drošību, bet gan uz pilotiem, kas veic komerciālus lidojumus.

37 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 67. punkts). Šajā nozīmē skat. arī Maliszewska-Nienartowicz, J., “Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości dotyczące wyjątku od zakazu dyskryminacji ze względu na istotny i determinujący wymóg zawodowy”, *Europejski Przegląd Sądowy*, 2018, Nr. 8, 32. lpp.

38 Gluži pretēji, sliecos uzskatīt, ka, ņemot vērā *DQ* uzdevumu izpildes nosacījumus, pilotiem ir jābūt īpaši labai fiziskajai sagatavotībai.

39 Skat. arī spriedumus, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 71. punkts), un 2017. gada 14. marts, *Bouagnaoui* un *ADDH* (C-188/15, EU:C:2017:204, 38. punkts).

40 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 72. punkts).

41 Un starptautiskajā tiesiskajā regulējumā – kā 2011. gada 13. septembra spriedumā lietā *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 75. punkts).

42 Spriedums, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573). Pēc analogijas skat. arī spriedumu, 2010. gada 12. janvāris, *Petersen* (C-341/08, EU:C:2010:4), kurā Tiesa automātiskas darba attiecību izbeigšanas nesamērīgo raksturu konstatēja, pamatojoties uz Direktīvas [2000/78] 2. panta 5. punktu. Attiecībā uz šo punktu skat. Schiek, D., “Proportionality in Age Discrimination Cases: Towards a Model Suitable for Socially Embedded Rights”, no: Numhauser-Henning, A., Rönmar, M., minēts iepriekš.

43 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris (C-341/08, EU:C:2010:4).

44 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573).

98. Attiecībā uz spriedumos *Petersen*⁴⁵ un *Prigge* u.c.⁴⁶ nostiprināto risinājumu, proti, ka pasākums, ar ko nosaka darba attiecību automātisku izbeigšanu pēc noteikta vecuma, nav samērīgs, es uzskatu, ka to galvenokārt var izskaidrot ar pasākuma konsekvences trūkumu. Spriedumā *Prigge* u.c.⁴⁷ Tiesa nolēma, ka, nosakot “60 gadu vecuma ierobežojumu, pēc kura aviolīniju piloti [..] tiekot uzskatīti par tādiem, kuriem vairs nav fizisko spēju profesionālās darbības veikšanai, lai gan valsts un starptautiskajā tiesiskajā regulējumā ar noteiktiem nosacījumiem ir atļauts veikt šādu darbu līdz 65 gadu vecumam”, ir noteikta nesamērīga prasība. Tāpat spriedumā *Petersen*⁴⁸ Tiesa norādīja, ka “šis tiesību akts rada nekoncekvenci [..] izņēmuma eksistences dēļ” un ka šajā gadījumā “nav jānosaka vecuma robeža [..], lai aizsargātu veselību”. Citiem vārdiem sakot, abos spriedumos attiecīgie tiesiskie regulējumi tika atzīti par nesamērīgiem, jo tie patiešām neatbilda rūpēm sasniegt mērķi konsekventi un sistemātiski⁴⁹, jo citās struktūrās tajā pašā profesijā var strādāt arī tad, kad ir pārsniegts šajos tiesiskajos regulējumos noteiktais vecuma ierobežojums.

99. Manuprāt, pamatlietā aplūkotajam tiesiskajam regulējumam netrūkst konsekvences tādējādi, ka tas neatbilstu rūpēm sasniegt aviācijas drošības nodrošināšanas un valsts drošības aizsardzības mērķus konsekventi un sistemātiski. No vienas puses, cik man zināms, atšķirībā no komerciālo gaisa pārvadājumu jomas, ne valsts tiesību aktos, – kas iesniedzējtiesai vēl jāpārbauda, – ne starptautiskajās tiesībās nav atsaucies tiesību normu, ar kurām varētu tikt apšaubīta konsekvence lēmumam noteikt 60 gadu vecuma ierobežojumu pilotiem, kas strādā [sabiedrībā] DQ un veic ar valsts drošību saistītas darbības. No iesniedzējtiesas nolēmuma arī neizriet, ka attiecīgajam noteikumam būtu kādi izņēmumi, kas varētu likt apstrīdēt tā koncekvenci, bet tas iesniedzējtiesai tomēr vēl būs jāpārbauda.

100. Tāpēc uzskatu, ka risinājums, ko Tiesa ir radusi spriedumos *Petersen*⁵⁰ un *Prigge* u.c.⁵¹, pamatlietā aplūkotajam tiesiskajam regulējumam nevar tikt piemērots bez papildu vērtējuma.

101. Tādēļ ir jāpārbauda, vai šāds regulējums ir samērīgs. Lai to izdarītu, ir jāpārbauda, vai minētais maksimālā vecuma ierobežojums ir piemērots, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, un vai tas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šī mērķa sasniegšanai⁵².

102. Šajā sakarā vēlos precizēt, ka galu galā tieši valsts tiesai, kurai vienīgajai ir kompetence izvērtēt faktus un interpretēt valsts tiesību aktus, ir jānosaka, vai un cik lielā mērā pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums atbilst šīm prasībām. Tomēr, lai sniegtu valsts tiesai lietderīgu atbildi, Tiesas kompetencē, pamatojoties uz pamatlietas materiāliem un tai iesniegtajiem rakstveida un mutvārdu apsvērumiem, ir sniegt norādes, kas ļautu tai pašai tiesai pieņemt lēmumu konkrētajā lietā, ko tā izskata⁵³. Tāpēc turpmākajā vērtējumā pievērsīšos šim jautājumam.

103. Šķiet, ka tiesiskā regulējuma piemērotības atzišana nerada pretrunīgus viedokļus. Kā jau norādīju, tā kā pilotu fiziskās spējas ar vecumu samazinās, maksimālā vecuma, pēc kura sasniegšanas DQ piloti vairs nevar turpināt savu darbu, noteikšana ir piemērota, lai sasniegtu aviācijas drošības nodrošināšanas un valsts drošības aizsardzības mērķus.

45 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris (C-341/08, EU:C:2010:4).

46 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573).

47 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573, 75. punkts). Mans izcēlums.

48 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris (C-341/08, EU:C:2010:4, 62. punkts).

49 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris, *Petersen* (C-341/08, EU:C:2010:4, 53. punkts). Attiecībā uz konsekvences pārbaudi skat. *Bailly, P., Lhernoud, J.-P.*, minēts iepriekš. Skat. arī Domańska, M. “Zakaz dyskryminacji ze względu na wiek w orzecznictwie TS”, *Europejski Przegląd Sądowy*, 2011, Nr. 4, 36. lpp.

50 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris (C-341/08, EU:C:2010:4).

51 Spriedums, 2011. gada 13. septembris (C-447/09, EU:C:2011:573).

52 Spriedums, 2010. gada 12. janvāris, *Wolf* (C-229/08, EU:C:2010:3, 42. punkts). Attiecībā uz samērīguma pārbaudi skat. arī *Schiek, D.*, minēts iepriekš.

53 Spriedums, 2017. gada 14. marts, *G4S Secure Solutions* (C-157/15, EU:C:2017:203, 36. punkts).

104. Būtiskāks ir jautājums, vai šis pasākums nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šo divu mērķu sasniegšanai. Šis jautājums tika apspriests arī starp lietas dalībniekiem, proti, *G. Cafaro* norādīja, ka viņa pienākumu izpildes nosacījumu vienkārša ierobežošana būtu ļāvusi sasniegt attiecīgā tiesiskā regulējuma izvirzīto mērķi, līdz ar to viņa darba attiecību automātiska izbeigšana esot nesamērīga. *G. Cafaro* īpaši norādīja uz iespēju strādāt daudzpilotu apkalpes sastāvā, kurā tikai viens no diviem pilotiem varētu būt vecāks par 60 gadiem.

105. Tomēr uzskatu, ka mazāk ierobežojošs pasākums neļautu sasniegt aviācijas drošības nodrošināšanas un valsts drošības aizsardzības mērķus, kā to ļauj automātiska darba attiecību izbeigšana.

106. *DQ* nodarbina pavisam mazu skaitu pilotu, un tās rīcībā esošo gaisa kuģu skaits ir vēl mazāks. *DQ* un Itālijas valdība uzsvēra *DQ* istenoto uzdevumu izpildes īpašos nosacījumus, kas nav salīdzināmi ar civilās aviācijas lidojumiem. Šādos apstākļos, kuru precizitāte iesniedzējtiesai tomēr vēl būs jāpārbauda, uzlikt pienākumu *DQ* turpināt nodarbināt pilotus, kuri ir vecāki par 60 gadiem, lai tie pildītu uzdevumus tāda pilota pavadībā, kas ir jaunāks par 60 gadiem, nozīmētu ne tikai to, ka *DQ* būtu ierobežota pildīt savus pienākumus ar uzspiestu apkalpes sastāvu, bet arī to, ka tās uzdevumu izpilde varētu kļūt sarežģītāka. Tādējādi tiktu apdraudēts gan mērķis nodrošināt aviācijas drošību, gan mērķis aizsargāt valsts drošību.

107. Turklāt fakts, ka pasākuma rezultātā *DQ* pilota darba līgums tiek automātiski izbeigts tādēļ, ka viņš ir sasniedzis 60 gadu vecumu, nenozīmē, ka šis pasākums pārsniedz to, kas ir nepieciešams izvirzīto mērķu sasniegšanai⁵⁴. No lietas dalībnieku paustajiem apsvērumiem tiesas sēdē izrietēja, ka *DQ* struktūra neļāva pieņemt *G. Cafaro* atpakaļ darbā šajā sabiedrībā citā, ne pilota amatā, tomēr iesniedzējtiesai tas vēl būs jāpārbauda.

108. Tā kā mazāk ierobežojoši tiesiskie regulējumi neļautu sasniegt izvirzītos mērķus, uzskatu, ka pamatlietā aplūkotais regulējums nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu aviācijas drošības nodrošināšanas un valsts drošības aizsardzības mērķus.

109. Tādēļ šķiet, ka pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, ar ko maksimālā vecuma ierobežojums pilota pienākumu veikšanai sabiedrībā, kas veic ar valsts drošības aizsardzību saistītas darbības, ir noteikts 60 gadu vecums, var tikt uzskatīts, pirmkārt, par atbilstošu mērķim nodrošināt aviācijas drošību un nodrošināt valsts drošības aizsardzību un, otrkārt, it īpaši ņemot vērā šīs sabiedrības ierobežotos resursus, par tādu, kas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šī mērķa sasniegšanai, bet tas iesniedzējtiesai tomēr vēl būs jāpārbauda.

V. Secinājumi

110. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, iesaku uz *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Komisijas Regula (ES) Nr. 1178/2011 (2011. gada 3. novembris), ar ko nosaka tehniskās prasības un administratīvās procedūras attiecībā uz civilās aviācijas gaisa kuģa apkalpi atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 216/2008, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 290/2012 (2012. gada 30. marts), nav piemērojama pamatlietā aplūkotajā situācijā.

⁵⁴ Skat. spriedumu, 2017. gada 5. jūlijs, *Fries* (C-190/16, EU:C:2017:513, 66. punkts), saskaņā ar kuru Tiesa nosprieda, ka tas, ka vecuma robeža ne vienmēr nozīmē, ka darbinieka darba līgums tiks izbeigts tāpēc, ka viņš ir sasniedzis minēto robežu, norāda uz pasākuma samērīgumu.

- 2) Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nav pretrunā pamatlietā aplūkotojamam tiesiskajam regulējumam, kurā darba attiecības ar pilotiem, kurus nodarbina sabiedrība, kas ekspluatē gaisa kuģus, kuri veic ar dalībvalsts valsts drošības aizsardzību saistītas darbības, ir paredzēts automātiski izbeigt, tiklīdz tie sasniedz 60 gadu vecumu, ja šīs sabiedrības ierobežoto resursu dēļ mazāk ierobežojoši pasākumi neļautu sasniegt ar šo regulējumu izvirzītos mērķus, bet tas iesniedzējtiesai tomēr vēl būs jāpārbauda.